

Atle Sønsteli Johansen
og Einar Stueland (red.)

Arbeidsmiljøloven
Kommentarer og praksis

3. utgave

Arbeidsmiljøloven

Arbeidsmiljøloven
Kommentarer og praksis
Atle Sønsteli Johansen og
Einar Stueland (red.)

© Gyldendal Norsk Forlag AS 2020
3. utgave, 1. opplag 2020

ISBN 978-82-05-52234-3

Omslagsdesign: Gyldendal Akademisk
Sats: Type-it AS, Trondheim 2020
Brødtekst: Minion 9,5/12,5 pkt
Papir: Amber graphic 70 g
Trykk: Dimograf, Polen 2020

Alle henvendelser om boken kan rettes til
Gyldendal Akademisk
Postboks 6730 St. Olavs plass
0130 Oslo

www.gyldendal.no/akademisk
akademisk@gyldendal.no

Det må ikke kopieres fra denne boken i strid med
åndservkloven eller avtaler om kopiering inngått med
KOPINOR, interesseorgan for rettighetshavere til åndsverk.
Kopiering i strid med lov eller avtale kan medføre
erstatningsansvar og inndragning, og kan straffes med bøter
eller fengsel.

Alle Gyldendals bøker er produsert i miljøsertifiserte
trykkerier. Se www.gyldendal.no/miljo

Forord til 3. utgave

Første utgave av *Arbeidsmiljøloven – kommentarer og praksis* kom i 2011 og ble revidert i 2015. Etter andre utgave av boken har det skjedd mange endringer i lov og forskrifter, og det har kommet til ny rettspraksis som gjør det nødvendig med en tredje utgave av boken.

Hele boken er gjennomgått og ajourført, og noen kapitler er i større eller mindre grad omarbeidet. Boken henvender seg til så vel tillitsvalgte og personalledere som til advokater og andre fagfolk med interesse for arbeidsrett. Vi har også i denne utgaven forsøkt å legge vekt på at språket skal være så klart og enkelt som mulig.

Boken er ajourført fram til medio juni 2020.

Oslo, juni 2020

Atle Sønsteli Johansen og Einar Stueland

Innhold

Forkortelser	38
KAPITTEL 1	
Innledende bestemmelser	39
§ 1-1. <i>Lovens formål</i>	41
§ 1-1 bokstav a: Meningsfylt og trygg arbeidssituasjon	43
§ 1-1 bokstav b: Likebehandling og trygge ansettelsesforhold	44
§ 1-1 bokstav c: Tilrettelegging for et godt yringsklima	44
§ 1-1 bokstav d: Krav om individuelle tilpasninger ut fra arbeidstakernes behov	45
§ 1-1 bokstav e: Medbestemmelse og trepartssamarbeid	45
§ 1-1 bokstav f: Inkluderende arbeidsliv	45
§ 1-2. <i>Hva loven omfatter</i>	46
§ 1-2 (1): Loven gjelder for virksomhet som sysselsetter arbeidstaker	50
§ 1-2 (2) bokstav a: Lovbestemte unntak for sjøfart, fangst og fiske	51
§ 1-2 (2) bokstav b: Lovbestemte unntak for luftfart	51
§ 1-2 (3) og (4): Forholdet til lov om statsansatte	52
§ 1-3. <i>Petroleumsvirksomhet til havs</i>	53
§ 1-4. <i>Virksomhet som ikke sysselsetter arbeidstaker mv.</i>	54
§ 1-4 (1): Virksomhet som ikke sysselsetter arbeidstaker	55
§ 1-4 (2): Virksomhet i landbruket	56
§ 1-4 (3) og (4): Byggherre eller dennes representant	56
§ 1-5. <i>Arbeid i arbeidstakers og arbeidsgivers hjem</i>	56
§ 1-5 (1): Hjemmearbeid (arbeid i arbeidstakers hjem)	57
§ 1-5 (2): Arbeidstaker som har tilsyn med barn mv. i arbeidsgivers hjem ..	59
§ 1-6. <i>Personer som ikke er arbeidstakere</i>	63
§ 1-6 (1): Utvidet virkeområde for arbeidstakerbegrepet	64
§ 1-6 (2): Utvidet virkeområde for arbeidsgiverbegrepet	64
§ 1-6 (3): Forskriftsregulering	65
§ 1-7. <i>Utsendt arbeidstaker</i>	65
Innledning	66
Håndhevingsdirektivet	68
Allmenngjøring	69
Utsendingsdirektivet	71
Verftssaken (Rt-2013-258)	74

Innhold

<i>Arbeidskamp</i>	79
<i>Det nye utsendingsdirektivet og Tariffnemndas vedtak i 2018</i>	83
§ 1-7 (1): Hvem er utsendt arbeidstaker?	84
<i>Grensen mellom midlertidig tjenesteyting og etablering</i>	85
§ 1-7 (2): Utenlandsk virksomhet som utfører tjenesteyting m.m. i Norge ..	86
§ 1-7 (2) bokstav a: <i>Foretakets egen regning og risiko</i>	87
§ 1-7 (2) bokstav b: <i>Utenlandsk konsern</i>	87
§ 1-7 (2) bokstav c: <i>Vikarbyrå og utleie av arbeidskraft</i>	87
§ 1-7 (3): Norsk virksomhet sender en arbeidstaker til et annet land	88
§ 1-7 (4): Forskriften om utsendte arbeidstakere	88
<i>Offentlige anskaffelser. ILO-konvensjon nr. 94</i>	93
§ 1-8. <i>Arbeidstaker og arbeidsgiver</i>	95
§ 1-8 (1): <i>Arbeidstakerbegrepet</i>	96
§ 1-8 (2): <i>Arbeidsgiverbegrepet</i>	105
<i>Virksomhet med innfløkte eller sammenvevde strukturer</i>	107
§ 1-9. <i>Ufravikelighet</i>	110
 KAPITTEL 2	
Arbeidsgivers og arbeidstakers plikter	113
§ 2-1. <i>Arbeidsgivers plikter</i>	114
§ 2-2. <i>Arbeidsgivers plikter overfor andre enn egne arbeidstakere</i>	115
§ 2-2 (1): <i>Arbeidsgiverens ansvar for andre enn egne ansatte</i>	116
§ 2-2 (2): <i>Hovedbedriftens ansvar for samordning</i>	117
§ 2-2 (3): <i>Forskriftshjemmelen</i>	117
§ 2-3. <i>Arbeidstakers medvirkningsplikt</i>	117
§ 2-3 (1): <i>Arbeidstakeren har plikt til å delta og medvirke i HMS-arbeidet</i> ..	118
§ 2-3 (2): <i>Arbeidstakerens konkrete plikter til å medvirke i HMS-arbeidet</i> ..	119
§ 2-3 (2) bokstav a: <i>Bruk av personlig verneutstyr og plikt til å unngå skader</i>	119
§ 2-3 (2) bokstav b: <i>Arbeidstakerens plikt til å underrette ved feil og mangler i sikkerhetstiltak o.l.</i>	119
§ 2-3 (2) bokstav c: <i>Arbeidstakerens plikt til å avbryte farlig arbeid</i>	120
§ 2-3 (2) bokstav d: <i>Arbeidstakerens plikt til å varsle om trakassering og diskriminering</i>	121
§ 2-3 (2) bokstav e: <i>Arbeidstakerens plikt til å melde fra om skade eller sykdom som kan ha sammenheng med arbeidet</i>	122
§ 2-3 (2) bokstav f: <i>Plikt til å medvirke til oppfølgingsplan ved fravær fra arbeidet</i>	123
§ 2-3 (2) bokstav g: <i>Plikt til å delta i dialogmøter med arbeidsgiver ved sykdom</i>	123
§ 2-3 (2) bokstav h: <i>Plikt til å rette seg etter påbud fra Arbeidstilsynet</i> ...	123
§ 2-3 (3): <i>Arbeidsledere har særskilte plikter for eget ansvarsområde</i>	124

KAPITTEL 2 A

Varsling	125
§ 2 A-1. <i>Rett til å varsle om kritikkverdige forhold i virksomheten</i>	126
§ 2 A-1: Ytringsfrihet og lojalitetsplikt	127
<i>Lojalitetsplikt</i>	127
§ 2 A-1 (1): Arbeidstakerens rett til å varsle om kritikkverdige forhold	128
<i>Varslingsplikt</i>	128
§ 2 A-1 (2): Definisjonen av kritikkverdige forhold	129
§ 2 A-1 (3): Ytringer som gjelder eget arbeidsforhold	130
§ 2 A-2. <i>Fremgangsmåte ved varsling</i>	131
§ 2 A-2 (1): Intern varsling	132
§ 2 A-2 (2): Varsling til offentlig myndighet	133
§ 2 A-2 (3): Ekstern varsling til media eller offentligheten for øvrig	133
<i>Ytringens form og varslersens motiver</i>	134
<i>Ytringens skadepotensial</i>	136
§ 2 A-2 (3) bokstav a: <i>Arbeidstaker må være i aktsomt god tro om innholdet i varselet</i>	136
§ 2 A-2 (3) bokstav b: <i>Kritikkverdig forhold av allmenn interesse</i>	137
§ 2 A-2 (3) bokstav c: <i>Arbeidstaker må varsle internt først, med mindre dette fremstår som uhensiktsmessig</i>	138
§ 2 A-2 (4): Bevisbyrderegelen	138
§ 2 A-3. <i>Arbeidsgivers aktivitetsplikt ved varsling</i>	139
§ 2 A-3 (1): Arbeidsgivers aktivitetsplikt	139
§ 2 A-3 (2): Arbeidsgivers omsorgsplikt	140
§ 2 A-4. <i>Forbud mot gjengjeldelse</i>	140
§ 2 A-4 (1): Forbudet mot gjengjeldelse	141
§ 2 A-4 (2): Definisjonen av gjengjeldelse	141
§ 2 A-4 (3): Forbudet mot gjengjeldelse gjelder også ved forberedelse til varsling	142
§ 2 A-4 (4): Bevisbyrderegelen	142
§ 2 A-5. <i>Oppreisning og erstatning ved brudd på forbudet mot gjengjeldelse</i> ..	142
§ 2 A-5 (1): Krav om oppreisning og erstatning for økonomisk tap	143
§ 2 A-5 (2): Oppreisningens og erstatningens størrelse	143
§ 2 A-6. <i>Plikt til å utarbeide rutiner for intern varsling</i>	144
§ 2 A-6: Innledning	144
§ 2 A-6 (1): Plikten til å utarbeide varslingsrutiner	144
§ 2 A-6 (2): Plikt til å samarbeide med arbeidstakerne og deres tillitsvalgte ved utarbeidelse av rutinene	145
§ 2 A-6 (4): Krav til utforming av varslingsrutinene	146
§ 2 A-6 (5): Gjøre rutinene tilgjengelige for arbeidstakerne	147
§ 2 A-7. <i>Taushetsplikt ved ekstern varsling til offentlig myndighet</i>	147
§ 2 A-7: Bakgrunn for bestemmelsen	147
§ 2 A-7 (1): Tilsynsmyndighetenes taushetsplikt	147
§ 2 A-7 (2): Taushetsplikt overfor parter i forvaltningssak	148

KAPITTEL 3

Virkemidler i arbeidsmiljøarbeidet	149
§ 3-1. <i>Krav til systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid</i>	151
§ 3-1 (1): Krav om systematisk HMS-arbeid	153
§ 3-1 (2): Nærmere om innholdet i det systematiske HMS-arbeidet	154
§ 3-1 (3): Internkontrollforskriften	155
<i>Rettspraksis</i>	159
§ 3-2. <i>Særskilte forholdsregler for å ivareta sikkerheten</i>	159
§ 3-2 (1): Krav om nødvendig opplæring, kompetanse og sakkyndig bistand	160
§ 3-2 (2): Verneutstyr	161
§ 3-2 (3): Krav om skriftlig instruks	162
§ 3-2 (4): Forskriftshjemmelen	162
§ 3-3. <i>Bedriftshelsetjeneste</i>	163
§ 3-3 (1): Plikten til å vurdere eller opprette en bedriftshelsetjeneste	164
§ 3-3 (2): Bedriftshelsetjenestens oppgaver	164
§ 3-3 (3): Bedriftshelsetjenesten skal ha en fri og uavhengig stilling	165
§ 3-3 (4) og (5): Forskriftsbestemmelsene om bedriftshelsetjeneste	166
§ 3-4. <i>Vurdering av tiltak for fysisk aktivitet</i>	169
§ 3-5. <i>Plikt for arbeidsgiver til å gjennomgå opplæring i helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid</i>	169

KAPITTEL 4

Krav til arbeidsmiljøet	171
§ 4-1. <i>Generelle krav til arbeidsmiljøet</i>	174
§ 4-1 (1): Et fullt forsvarlig arbeidsmiljø	176
§ 4-1 (2): Arbeidet skal planlegges, organiseres m.m. slik at det ikke oppstår uheldige belastninger, og slik at sikkerhetshensyn ivaretas	177
§ 4-1 (3): Alenearbeid	178
§ 4-1 (4): Virksomheten skal tilrettelegges for begge kjønn	179
§ 4-1 (5): Arbeidstakere med funksjonshemming skal kunne arbeide i virksomheten	179
§ 4-1 (6): Forskriftshjemmel til vern av utsatte grupper. Særlig vern av unge arbeidstakere og kvinner i fertil alder	180
§ 4-1 (7): Krav om identitetskort for spesifikke næringsgrupper	181
§ 4-1 (8): Godkjenning av renholdsvirksomheter	181
§ 4-2. <i>Krav til tilrettelegging, medvirkning og utvikling</i>	182
§ 4-2 (1): Informasjon, opplæring og medvirkning	183
§ 4-2 (2): Utforming av arbeidssituasjonen	184
§ 4-2 (2) bokstav a: <i>Mulighet for faglig og personlig utvikling</i>	185
§ 4-2 (2) bokstav b: <i>Tilrettelegging under hensyn til arbeidstakers forutsetninger</i>	185
§ 4-2 (2) bokstav c: <i>Selvbestemmelse, innflytelse og faglig ansvar</i>	185
§ 4-2 (2) bokstav d: <i>Variasjon i arbeidet</i>	186
§ 4-2 (2) bokstav e: <i>Endringer i arbeidssituasjonen</i>	186

§ 4-2 (3): Omstillingsprosesser	186
§ 4-2 (4): Departementets forskriftshjemmel	186
§ 4-3. <i>Krav til det psykososiale arbeidsmiljøet</i>	187
§ 4-3 (1): Ivaretagelse av arbeidstakerens integritet og verdighet	188
§ 4-3 (2): Mulighet for kontakt og kommunikasjon med andre	189
§ 4-3 (3): Forbud mot trakassering og annen utilbørlig opptreden	189
§ 4-3 (4): Beskyttelse mot vold m.m. som følge av kontakt med andre	191
§ 4-3 (5): Departementets forskriftshjemmel	191
§ 4-4. <i>Krav til det fysiske arbeidsmiljøet</i>	191
§ 4-4 (1): Fysiske arbeidsmiljøfaktorer skal være fullt forsvarlige	193
<i>Bygnings- og utstyrmessige forhold</i>	193
<i>Inneklima</i>	193
<i>Lysforhold</i>	194
<i>Støy</i>	195
<i>Stråling</i>	195
<i>Andre forhold</i>	195
§ 4-4 (2): Ergonomiske forhold	196
<i>Innredning og utforming av arbeidsplassen</i>	196
<i>Nødvendige hjelpemidler</i>	197
<i>Variasjon i arbeidet og ensformig gjentakelsesarbeid</i>	197
<i>Oppstilling og bruk av maskiner og annet arbeidsutstyr</i>	198
§ 4-4 (3): Vern mot skader ved bruk av maskiner og annet utstyr	198
<i>Rettspraksis</i>	199
§ 4-4 (4): Krav til innkvartering	200
§ 4-4 (5): Departementets forskriftshjemmel	200
§ 4-5. <i>Særlig om kjemisk og biologisk helsefare</i>	200
§ 4-5 (1): Håndtering av kjemikalier eller biologisk materiale	202
§ 4-5 (2): Farlige kjemikalier og biologisk materiale skal erstattes av mindre farlige	205
§ 4-5 (3): Rutiner og utstyr for å hindre eller motvirke helseskader	206
§ 4-5 (4): Stoffkartotek	206
§ 4-5 (5): Eventuelt unntak for forsknings- og analysearbeid e.l.	207
§ 4-5 (6) og (7): Departementets forskriftshjemmel	207
<i>Rettspraksis</i>	208
§ 4-6. <i>Særlig om tilrettelegging for arbeidstakere med redusert arbeidsevne</i> ..	209
§ 4-6 (1): Tiltak for at arbeidstakere med redusert arbeidsevne kan utføre arbeid	210
§ 4-6 (2): Overføring av en arbeidstaker til annet arbeid	213
§ 4-6 (3): Oppfølgingsplan for tilbakeføring til arbeid	214
§ 4-6 (4): Dialogmøte	215
§ 4-6 (5): Arbeidsgivers dokumentasjonsplikt	216
§ 4-6 (6): Departementets forskriftshjemmel	216

KAPITTEL 5

Registrerings- og meldeplikt, produsentkrav mv.	217
§ 5-1. <i>Registrering av skader og sykdommer</i>	219
§ 5-1 (1): Arbeidsgiverens registreringsplikt	220
§ 5-1 (2): Innholdet i arbeidsgiverens registreringsplikt og taushetsplikt ...	220
§ 5-1 (3): Innsyn i registeret og taushetsplikt for andre enn arbeidsgiveren .	221
§ 5-1 (4): Statistikk over sykefravær	221
§ 5-2. <i>Arbeidsgivers varslings- og meldeplikt</i>	221
§ 5-2 (1): Arbeidsgiverens varslingsplikt ved alvorlig skade	222
§ 5-2 (2) til (4): Forskrifter om arbeidsgivers varslings- og meldeplikt	223
§ 5-3. <i>Leges meldeplikt</i>	223
§ 5-3 (1) og (2): Legenes meldeplikt	224
§ 5-3 (3) og (4): Forskriftshjemmelen	225
§ 5-4. <i>Produsenter og importører av kjemikalier og biologisk materiale</i>	225
§ 5-4 (1): Produsenters og importørers plikter	226
§ 5-4 (2) til (4): Unntak fra melde- og merkeplikt og forskriftsbestemmelser	227
§ 5-5. <i>Produsenter, leverandører og importører av maskiner og annet arbeidsutstyr</i>	228
§ 5-5 (1): Produsenters, leverandørers og importørers plikt til å forebygge skade ved bruk av maskiner og annet arbeidsutstyr	229
§ 5-5 (2): Maskiner og utstyr som stilles ut, og som ikke oppfyller lovens krav	230
§ 5-5 (3): Krav til konstruksjon av maskiner og arbeidsutstyr	230
§ 5-5 (4) til (6): Krav til bruksanvisning, montering og merking av maskiner og utstyr	230
§ 5-5 (7): Forskriftshjemmelen	231

KAPITTEL 6

Verneombud	232
§ 6-1. <i>Plikt til å velge verneombud</i>	233
§ 6-1 (1): Valg av verneombud	234
§ 6-1 (1): Unntak fra plikten til å ha verneombud	235
§ 6-1 (1) og (2): Antall verneombud i virksomheten	235
§ 6-1 (3): Hovedverneombud	236
§ 6-1 (4): Kunngjøring og melding av hvem som er verneombud	236
§ 6-1 (5): Forskriften om verneombud	236
§ 6-2. <i>Verneombudets oppgaver</i>	237
§ 6-2 (1): Verneombudets hovedoppgave er å overvåke arbeidsmiljøet	238
§ 6-2 (2): Forhold som verneombudet særlig skal overvåke	239
§ 6-2 (3): Verneombudets varslingsplikt	239
§ 6-2 (4): Verneombudet som rådgivende organ i HMS-spørsmål	240
§ 6-2 (5): Verneombudets rett til innsyn i saker	240
§ 6-2 (6): Verneombudets plikt til å sette seg inn i HMS-regelverket	240

§ 6-2 (7): Verneombudet skal delta ved Arbeidstilsynets inspeksjoner	240
§ 6-2 (8): Forskriftshjemmel	240
§ 6-3. Verneombudets rett til å stanse farlig arbeid	241
§ 6-3: Den praktiske betydningen av verneombudets rett til å stanse arbeidet	241
§ 6-3 (1): Vilkårene for verneombudets stansingsrett	241
§ 6-3 (1) og (2): Varighet, omfang og melding av en arbeidsstans	243
§ 6-3 (3): Verneombudets erstatningsplikt	244
§ 6-4. Særskilte lokale eller regionale verneombud	244
§ 6-4: Bakgrunnen for ordningen med lokale og regionale verneombud	245
§ 6-4 (1) til (3): Forskriftshjemmelen	246
§ 6-5. Utgifter, opplæring mv.	246
§ 6-5 (1): Arbeidsgiverens plikt til å sørge for nødvendig opplæring av verneombud	246
§ 6-5 (2): Verneombud skal få nødvendig tid til å utføre arbeidet	248
§ 6-5 (3) til (4): Arbeidsgiver betaler utgifter og lønn til verneombudet	248

KAPITTEL 7

Arbeidsmiljøutvalg	255
§ 7-1. Plikt til å opprette arbeidsmiljøutvalg	256
§ 7-1 (1): Plikten til å opprette arbeidsmiljøutvalg	257
§ 7-1 (2): Arbeidsmiljøutvalgets adgang til å opprette underutvalg	258
§ 7-1 (3): Kunngjøring på arbeidstedet	258
§ 7-1 (4): Arbeidsmiljøutvalgets sammensetning	258
§ 7-1 (5): Forskriften om arbeidsmiljøutvalget	259
§ 7-2. Arbeidsmiljøutvalgets oppgaver	259
§ 7-2 (1): Arbeidsmiljøutvalgets hovedoppgave	261
§ 7-2 (2): Spørsmål som arbeidsmiljøutvalget skal behandle	261
§ 7-2 (2) bokstav a: Spørsmål som angår bedriftshelsetjenesten og vernetjenesten	261
§ 7-2 (2) bokstav b: Spørsmål om opplæring, instruksjon m.m.	261
§ 7-2 (2) bokstav c: Planer som krever Arbeidstilsynets samtykke	262
§ 7-2 (2) bokstav d: Planer som kan få vesentlig betydning for arbeidsmiljøet	262
§ 7-2 (2) bokstav e: Bedriftens system for internkontroll	262
§ 7-2 (2) bokstav f: Arbeidstidsordninger	263
§ 7-2 (3): Yrkeshemmede	263
§ 7-2 (4): Rapporter om arbeidsskader m.m.	263
§ 7-2 (5): Arbeidsmiljøutvalgets adgang til å gi arbeidsgiveren pålegg	264
§ 7-2 (6): Arbeidsmiljøutvalget skal avgi rapport om sin virksomhet	264
§ 7-3. Særskilte lokale arbeidsmiljøutvalg	264
§ 7-3 (1) og (2): Særskilte lokale arbeidsmiljøutvalg	265

Innhold

§ 7-4. <i>Utgifter, opplæring mv.</i>	265
§ 7-4. Arbeidsmiljøutvalgets utgifter, opplæring m.m.	266

KAPITTEL 8

Informasjon og drøfting	267
Bakgrunn	268
Betydning for norske forhold	268
§ 8-1. <i>Plikt til informasjon og drøfting</i>	269
§ 8-1 (1): Virksomheter som sysselsetter 50 arbeidstakere, har drøftingsplikt	270
§ 8-1 (2): Forskriftshjemmel	270
§ 8-2. <i>Gjennomføring av plikten til informasjon og drøfting</i>	271
§ 8-2 (1): Hva som skal være gjenstand for drøfting	271
§ 8-2 (2): Tidspunkt	272
§ 8-2 (3): Innholdet i drøftingen/dialogen	276
§ 8-2 (4): Fravikelighet	277
§ 8-3. <i>Fortrolige opplysninger</i>	277
§ 8-3 (1): Taushetsplikt	278
§ 8-3 (2): Unntak fra plikten til å informere og drøfte	278
§ 8-3 (3): Tvisteløsningsnemndas myndighet	279

KAPITTEL 9

Kontrolltiltak i virksomheten	280
§ 9-1. <i>Vilkår for kontrolltiltak i virksomheten</i>	283
§ 9-1 (1): Generalklausulen: Hovedvilkår for iverksetting av kontrolltiltak – saklig grunn og forholdsmessighet	283
<i>Kravet til forholdsmessighet</i>	284
§ 9-1 (2): Personopplysningsloven gjelder for behandling av opplysninger fra kontrolltiltak	285
<i>Kort om de generelle grunnleggende prinsippene for behandling av personopplysninger</i>	286
<i>Grunnlag for å behandle personopplysninger (behandlingsgrunnlag)</i> . . .	287
<i>Den registrertes rettigheter</i>	289
<i>Kameraovervåking, lydopptak og adgangs- og lokaliseringskontroll</i>	290
§ 9-2. <i>Drøfting, informasjon og evaluering av kontrolltiltak</i>	296
§ 9-2 (1): Plikt til å drøfte kontrolltiltak så tidlig som mulig	297
§ 9-2 (2): Krav om å gi arbeidstakerne informasjon	298
§ 9-2 (3): Krav til å evaluere kontrolltiltak	298
§ 9-3. <i>Innhenting av helseopplysninger ved ansettelse</i>	299
§ 9-3 (1): Bare nødvendige helseopplysninger kan innhentes ved en ansettelse	300
<i>Graviditet som helseopplysning</i>	300
§ 9-3 (2): Forskriftshjemmel	301

§ 9-4. <i>Medisinske undersøkelser av arbeidssøkere og arbeidstakere</i>	301
§ 9-4 (1): Vilkårene for å kreve medisinske undersøkelser	301
§ 9-4 (1): Samtykke gir ikke hjemmelsgrunnlag	302
§ 9-4 (2): Departementet kan gi forskrifter	303
§ 9-5. <i>Innsyn i arbeidstakers e-postkasse mv.</i>	303
§ 9-5: Innsyn i arbeidstakers e-post m.m. reguleres av forskrift (forskrift om arbeidsgivers innsyn i e-postkasse og annet elektronisk lagret materiale)	304
<i>Framgangsmåte</i>	308
§ 9-6. <i>Kameraovervåking</i>	309

KAPITTEL 10

Arbeidstid	311
Hvem som har rettigheter og plikter etter arbeidstidsreglene	316
Tidsenheter	318
Døgnhvilen – § 10-8 (1)	319
Ukehvilen – § 10-8 (2)	321
Uke og år	322
Begrepet «tillitsvalgt»	323
Forholdet mellom lov og tariffavtale	323
Bruken av uttrykkene «avtale» og «tariffavtale» i kapittel 10	325
Unntak	327
Internasjonale kilder	328
<i>Europarådet – sosialpakten</i>	328
<i>Arbeidstidsdirektivet (2003/88/EF)</i>	329
Arbeidstidsdirektivets bestemmelser om betalt ferie	330
Straffebestemmelser. Overtredelsesgebyr	331
Tvister	333
<i>Forliksrådet</i>	333
§ 10-1. <i>Definisjoner</i>	333
§ 10-1 (1): Definisjon av arbeidstid	333
<i>Arbeidstid og lønn for arbeid</i>	338
<i>Arbeid med innslag av passive perioder</i>	340
<i>Reisetid til og fra jobb</i>	342
§ 10-1 (2): Definisjon av arbeidsfri	347
§ 10-2. <i>Arbeidstidsordninger</i>	347
§ 10-2 (1): Arbeidstidsordninger skal ikke medføre uheldige belastninger ..	348
§ 10-2 (2): Fritak for nattarbeid	350
§ 10-2 (3): Fleksibel arbeidstid	351
§ 10-2 (4): Redusert arbeidstid	353
§ 10-3. <i>Arbeidsplan</i>	356
Krav til arbeidsplanen og drøfting med tillitsvalgte	358
§ 10-4. <i>Alminnelig arbeidstid</i>	359
§ 10-4 (1): Hovedregelen om alminnelig arbeidstid	362

Innhold

§ 10-4 (2): Arbeid av passiv karakter	362
§ 10-4 (3): Beredskapsvakt utenfor arbeidsstedet	364
§ 10-4 (4) og (5): Generelt	366
§ 10-4 (4): 38 timers arbeidsuke	368
§ 10-4 (5): 36 timers arbeidsuke	369
§ 10-4 (6): Arbeidstakere som arbeider i tredelt skift/turnus	370
§ 10-5. Gjennomsnittsberegning av den alminnelige arbeidstid	371
§ 10-5 (1): Gjennomsnittsberegning etter avtale med den enkelte arbeidstaker	376
§ 10-5 (2): Gjennomsnittsberegning etter avtale med tillitsvalgte i tariffbundet virksomhet	377
§ 10-5 (3): Gjennomsnittsberegning etter samtykke fra Arbeidstilsynet	382
§ 10-6. Overtid	383
§ 10-6 (1): Adgangen til arbeid ut over avtalt arbeidstid	387
§ 10-6 (2): Definisjon av overtid	388
§ 10-6 (3): Krav om drøftinger	389
§ 10-6 (4): Grensene for overtid	389
<i>Grensene etter tariffavtaler</i>	390
§ 10-6 (5): Avtale med tillitsvalgte	390
§ 10-6 (6): Vedtak av Arbeidstilsynet	391
§ 10-6 (7): Krav om samtykke fra arbeidstakeren ved utvidede overtidsrammer	391
§ 10-6 (8): Lovens ramme for samlet arbeidstid	391
§ 10-6 (9): Adgangen til å utvide grensene for samlet arbeidstid	392
§ 10-6 (10): Fritak fra overtidsarbeid/merarbeid	392
§ 10-6 (11): Overtidsbetaling	393
§ 10-6 (12): Avspasering for overtidstimer	394
§ 10-7. Oversikt over arbeidstiden	395
§ 10-7: Krav om fortløpende føring av arbeidstid i virksomheten	395
§ 10-8. Daglig og ukentlig arbeidsfri	397
§ 10-8 (1): Døgnhvile	399
§ 10-8 (2): Ukehvile	401
§ 10-8 (3): Adgangen til å avtale kortere døgn- og/eller ukehvile	402
§ 10-8 (4): Ukehvile og søn- og helgedagsarbeid – gjennomsnittsberegning	403
§ 10-8 (5): Adgang til å fastsette en annen fordeling av fridøgn i forskrift ..	404
§ 10-9. Pauser	404
§ 10-9 (1): Pause – alminnelig arbeidstid	405
§ 10-9 (2): Ekstra pause ved overtidsarbeid	406
§ 10-10. Søndagsarbeid	407
§ 10-10 (1): Hovedregel og definisjon	408
§ 10-10 (2): Unntaksadgang	408
§ 10-10 (3): Drøftingsplikt	410
§ 10-10 (4): Avtale om arbeid på søn- og helgedag	410
§ 10-10 (5): Rett til fri på religiøs høytidsdag ifølge arbeidstakerens religion	410

§ 10-11. Nattarbeid	411
§ 10-11 (1): Nattperioden	413
§ 10-11 (2): «Arbeidets art gjør det nødvendig»	413
§ 10-11 (3): Arbeid mellom kl. 21.00 og kl. 23.00 basert på individuell avtale og frivillighet	414
§ 10-11 (4): Avtale om nattarbeid	416
§ 10-11 (5): Drøftingsplikt	416
§ 10-11 (6): Gjennomsnittsberegning av nattarbeid	417
§ 10-11 (7): Nattarbeid med særlig risiko eller belastning	417
§ 10-11 (8): Helsekontroll	418
§ 10-11 (9): Avtale med de tillitsvalgte om avvikende regulering	418
§ 10-12. Unntak	419
§ 10-12 (1) og (2): Unntak for arbeidstakere i ledende stilling og i særlig uavhengig stilling – generell innledning	421
§ 10-12 (1): Ledende stilling	423
§ 10-12 (2): Særlig uavhengig stilling	426
<i>Prosjektarbeid</i>	428
§ 10-12 (3): Naturhendelser, ulykker m.m.	428
§ 10-12 (4): Unntak etter avtale med fagforbund med innstillingsrett	430
<i>Krav til avtalene</i>	431
<i>Tariffavtaler. Innarbeidingsordninger m.m.</i>	433
<i>Likebehandling av innleide fra bemanningsforetak</i>	434
<i>Kompenserende hvile og annet passende vern</i>	435
§ 10-12 (5): Adgangen til å gjøre avvikende avtaler gjeldende for alle arbeidstakere i virksomheten som utfører arbeid av den art avtalen omfatter	437
§ 10-12 (6) og (7): Arbeidstilsynets kompetanse til å gi samtykke til avvikende arbeidstidsordninger ved lang avstand mellom arbeidssted og arbeidstakers bosted og ved passivt arbeid innen helse/omsorg og vakt/sikkerhet	439
<i>Bygg- og anleggsvirksomhet</i>	440
<i>Arbeid av passiv karakter</i>	441
<i>Helse- og omsorgsarbeid</i>	441
<i>Vakt- og overvåkingsarbeid</i>	442
§ 10-12 (8): Unntak i forskrift for arbeid av helt særegen art	442
<i>Unntak for visse typer offentlig virksomhet</i>	442
<i>Unntak for transport</i>	443
<i>Unntak ved medleverordninger og for avlastere</i>	443
§ 10-13. Tvisteløsning	446
KAPITTEL 11	
Arbeid av barn og ungdom	449
Barnets adgang til å melde seg inn i en fagforening og forholdet til vergemålsloven	450
Internasjonal regulering	451

Innhold

§ 11-1. <i>Forbud mot barnearbeid</i>	453
§ 11-1 (1): Hovedregelen om at barnearbeid er forbudt	453
§ 11-1 (1): Arbeidsgivere og virksomhetsbegrepet når det gjelder barn og unge	454
§ 11-1 (1): Unntakene i bokstavene a, b og c	455
§ 11-1 (1) bokstav b: <i>Lett arbeid</i>	455
§ 11-1 (1) bokstav c: <i>Arbeid som ledd i skolegang eller yrkesorientering</i> ..	456
§ 11-2. <i>Arbeidstid</i>	457
§ 11-2 (1): Hovedregelen om arbeidstid	457
§ 11-2 (2) bokstav a–c: Arbeidstiden for barn som er under 15 år eller skolepliktige	458
§ 11-2 (3): Ungdom mellom 15 og 18 år som ikke er skolepliktige	458
§ 11-2 (4): Arbeidstid for flere arbeidsgivere skal regnes sammen	459
§ 11-2 (5): Forskriftshjemmelen	459
§ 11-3. <i>Forbud mot nattarbeid</i>	459
§ 11-3 (1): Nattarbeid for barn som er under 15 år eller skolepliktige	460
§ 11-3 (2): Nattarbeid for ungdom mellom 15 og 18	460
§ 11-3 (3): Unntak for ulykker og andre uforutsette begivenheter	461
§ 11-3 (4): Forskriftshjemmel	461
§ 11-4. <i>Helsekontroll</i>	462
§ 11-4 (1) og (2): Helsekontroll og forskriftshjemmelen	462
§ 11-5. <i>Pauser og fritid</i>	463
§ 11-5 (1): Krav på daglig pause når arbeidstiden overstiger 4 1/2 time	463
§ 11-5 (2): Krav om arbeidsfri innenfor en 24-timersperiode	463
§ 11-5 (3): Krav om arbeidsfri periode innenfor en periode på 7 dager	464
§ 11-5 (4): Krav om en årlig arbeidsfri periode	464
KAPITTEL 12	
Rett til permisjon	469
§ 12-1. <i>Svangerskapskontroll</i>	470
§ 12-1: Rett til permisjon i forbindelse med svangerskapskontroll	470
§ 12-2. <i>Svangerskapspermisjon</i>	471
§ 12-2: Rett til permisjon under svangerskapet	471
<i>Rett til svangerskapspenge etter bestemmelsene i folketrygdløven</i>	471
§ 12-3. <i>Omsorgspermisjon</i>	472
§ 12-3 (1): Fars rett til 2 ukers omsorgspermisjon i forbindelse med fødselen	472
§ 12-3 (2): Adoptivforeldre og fosterforeldres rett til 2 ukers omsorgspermisjon i forbindelse med omsorgsovertakelsen	473
§ 12-4. <i>Fødselspermisjon</i>	473
§ 12-4: Permisjon i de første 6 ukene etter fødselen	474
§ 12-5. <i>Foreldrepermisjon</i>	474
§ 12-5 (1): Permisjon i barnets første leveår	475

<i>Foreldrepenger ved fødsel og adopsjon etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	475
<i>Deling av stønadsperioden mellom foreldrene etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	478
<i>Stønadsuker forbeholdt mor – mødrekvoten – etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	480
<i>Stønadsuker forbeholdt far – fedrekvoten – etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	480
<i>Vedtak i tvisteløsningsnemnda</i>	482
<i>Fars uttak av foreldrepenger ut over fedrekvoten etter reglene i folketrygdloven</i>	483
<i>Beregning av foreldrepenger etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	485
§ 12-5 (2): Utvidet permisjon for foreldrene	486
§ 12-5 (3): Permisjon i barnets første leveår for andre som tar omsorg for barnet	487
§ 12-5 (4): Permisjon for adoptivforeldre og fosterforeldre	487
<i>Rett til foreldrepenger ved adopsjon etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	488
§ 12-6. <i>Delvis permisjon</i>	489
§ 12-6 (1): Retten til delvis permisjon	490
§ 12-6 (2): Skriftlig avtale mellom arbeidstakeren og arbeidsgiveren	490
§ 12-6 (3): Varighet av perioden med delvis permisjon	490
<i>Retten til gradert uttak av foreldrepenger etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	491
<i>Vedtak i tvisteløsningsnemnda</i>	492
§ 12-7. <i>Varslingsplikt</i>	493
§ 12-7: Frister for varsel til arbeidsgiveren	493
<i>Oppsigelsesvernet under graviditet og ved uttak av foreldrepermisjon</i> ...	494
<i>Lov om likestilling og forbud mot diskriminering – tydeliggjøring av rettigheter ved foreldrepermisjon</i>	494
§ 12-8. <i>Ammefri</i>	495
§ 12-8 (1): Fritid til amming	496
§ 12-8 (2): Ammefri med lønn i barnets første leveår	496
§ 12-9. <i>Barns og barnepassers sykdom</i>	497
§ 12-9 (1): Foreldrenes rett til permisjon i forbindelse med nødvendig tilsyn når barnet er sykt	499
§ 12-9 (1) bokstav a: <i>Nødvendig tilsyn når barnet er sykt</i>	499
§ 12-9 (1) bokstav b: <i>Barnet må følges til legeundersøkelse eller annen oppfølging i forbindelse med sykdom</i>	499
§ 12-9 (1) bokstav c: <i>Den som har det daglige barnetilsynet, er syk eller har permisjon på grunn av et annet barn</i>	499
§ 12-9 (2): Antall fridager ved barns og barnepassers sykdom	499
§ 12-9 (3): Rettigheter når barnet har en kronisk sykdom, langvarig sykdom eller nedsatt funksjonsevne	500
<i>Rett til omsorgspenger etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	500

Innhold

§ 12-9 (4): Permisjon i forbindelse med opphold i helseinstitusjon og når barnet har en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade	502
§ 12-9 (4) bokstav b: Rett til permisjon for en arbeidstaker som må være hjemme med barnet, etter at det er utskrevet fra en helseinstitusjon	502
§ 12-9 (4) bokstav c: Rett til permisjon ved en livstruende eller annen svært alvorlig sykdom eller skade	502
§ 12-9 (5): Rett til permisjon når det ytes stønad etter folketrygdloven kapittel 9	507
§ 12-9 (6): Rett til dobbelt så mange permisjonsdager for en arbeidstaker som er alene om omsorgen for barn	507
<i>Retten til omsorgspenger ved delt omsorg etter bestemmelsene i folketrygdloven</i>	508
§ 12-10. Omsorg for og pleie av nærstående	508
§ 12-10 (1): Rett til permisjon ved hjemmepleie av en nærstående i livets slutfase	509
<i>Rett til pleiepenger etter folketrygdloven</i>	509
§ 12-10 (2): Rett til permisjon for å yte pleie og omsorg til nære familiemedlemmer over 18 år	511
§ 12-11. Utdanningspermisjon	512
§ 12-11 (1): Vilkår for å få rett til utdanningspermisjon	514
§ 12-11 (2): Hensynet til arbeidsgiverens forsvarlige planlegging av driften og personaldisponeringer	514
§ 12-11 (3): Retten til ny utdanningspermisjon	514
§ 12-11 (4): Krav om skriftlig varsel til arbeidsgiver	515
§ 12-11 (5): Underretning fra arbeidsgiveren	515
<i>Avgjørelser fra tvisteløsningsnemnda i saker om utdanningspermisjon . .</i>	515
<i>Dom fra Arbeidsretten om rett til sykelønn etter endt permisjon</i>	517
§ 12-11 (6): Forskriftshjemmel	517
§ 12-12. Militærtjeneste mv.	517
§ 12-12 (1): Permisjon i forbindelse med avtjening av militærtjeneste	518
§ 12-12 (2): Varsel til arbeidsgiveren	519
§ 12-13. Offentlige verv	519
§ 12-13: Permisjon i forbindelse med utøvelse av et offentlig verv	519
§ 12-14. Tvisteløsning	519
§ 12-14: Tvisteløsningsnemnda	520
§ 12-15. Religiøse høytider	520
§ 12-15: Permisjon i forbindelse med religiøse høytider	520
§ 12-16. Forskrifter ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom	520
§ 12-16: Forskrifter ved utbrudd eller fare for utbrudd av allmennfarlig smittsom sykdom	521

KAPITTEL 13

Vern mot diskriminering	523
EU-rettslig bakgrunn	525
Håndhevelse av diskrimineringsreglene	527
ILO	529
Kort om utviklingen av diskrimineringsreglene fra 1977-loven og fram til i dag	529
Nærmere om bestemmelsene i kapittel 13	531
§ 13-1. <i>Forbud mot diskriminering</i>	532
§ 13-1 (1): Forbudsbestemmelsen – direkte og indirekte diskriminering ...	533
§ 13-1 (1): Diskriminering på grunn av politisk syn	534
§ 13-1 (1): Diskriminering på grunn av medlemskap i en arbeidstakerorganisasjon	535
§ 13-1 (1): Diskriminering på grunn av alder	538
§ 13-1 (2): Trakassering og instruks om å diskriminere	540
§ 13-1 (3): Diskriminering av deltidsansatte og midlertidig ansatte	541
<i>Diskriminering på grunn av kjønn</i>	543
<i>Begrepet «kjønn»</i>	544
<i>Diskriminering på grunn av graviditet, permisjon og omsorgsoppgaver</i> .	544
<i>Likelønn m.m.</i>	546
Diskriminering på grunn av etnisitet, religion og livssyn	549
Diskriminering på grunn av funksjonsnedsettelse	551
Diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk	552
<i>Seksuell orientering</i>	552
<i>Kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk</i>	553
§ 13-2. <i>Hva kapitlet omfatter</i>	553
§ 13-2 (1) bokstav a: Utlysning av stilling, ansettelse, omplassering og forfremmelse	554
§ 13-2 (1) bokstav b: Opplæring og annen kompetanseutvikling	555
§ 13-2 (1) bokstav c: Lønns- og arbeidsvilkår	555
§ 13-2 (1) bokstav d: Opphør	556
§ 13-2 (2): Arbeidsgiverens valg og behandling av selvstendig næringsdrivende og innleide arbeidstakere	556
§ 13-2 (3): Innmelding i og deltakelse i en arbeidstaker-, arbeidsgiver- eller yrkesorganisasjon og fordeler som slike organisasjoner gir sine medlemmer	557
§ 13-2 (4): Unntak for forskjellsbehandling som skyldes medlemskap i arbeidstakerorganisasjon når det gjelder lønns- og arbeidsvilkår i tariffavtaler	557
§ 13-3. <i>Unntak fra forbudet mot diskriminering</i>	558
§ 13-3: Unntak fra forbudet mot diskriminering	558
§ 13-3 (1): Tre kriterier: saklig formål, forholdsmessig og nødvendig	559
<i>Saklig formål</i>	559

Innhold

<i>Ikke uforholdsmessig inngripende</i>	560
<i>Nødvendig for utøvelse av et arbeid eller yrke</i>	560
§ 13-3 (2): Unntak for indirekte diskriminering, diskriminering på grunn av alder og diskriminering av arbeidstakere som arbeider deltid eller er midlertidig ansatt	560
§ 13-3 (3): Forskriftshjemmel	562
§ 13-4. <i>Innhenting av opplysninger ved ansettelse</i>	563
§ 13-4: Innhenting av opplysninger ved ansettelse	563
§ 13-4 (1): Opplysninger om politiske spørsmål og medlemskap i en arbeidstakerorganisasjon	564
§ 13-4 (2): Unntaksregelen	564
<i>Stillingens karakter</i>	564
<i>Må angis i utlysningen</i>	565
§ 13-4 (3): Opplysninger om forhold regulert i likestillings- og diskrimineringsloven	566
§ 13-5.	566
§ 13-6. <i>Positiv særbehandling</i>	567
§ 13-6: Positiv særbehandling	567
§ 13-7. <i>Opplysningsplikt</i>	568
§ 13-7: Opplysningsplikt	568
§ 13-8. <i>Bevisbyrde</i>	569
§ 13-8: Bevisbyrde	570
§ 13-9. <i>Virkningene av brudd på diskrimineringsforbudet</i>	572
§ 13-9 (1): Oppreisning og erstatning uten hensyn til skyld	572
§ 13-9 (2): Ugyldige bestemmelser i tariffavtaler, arbeidsavtaler, reglementer, vedtekter m.m.	573
§ 13-10. <i>Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig</i>	573
§ 13-10: Organisasjoners adgang til å opptre som fullmektig	574
KAPITTEL 14	
Ansettelse	580
§ 14-1. <i>Informasjon om ledige stillinger i virksomheten</i>	583
§ 14-1. Informasjon om ledige stillinger	583
<i>Hvem skal informeres, og på hvilken måte?</i>	583
<i>Konsekvenser av manglende informasjon</i>	586
§ 14-1 a. <i>Drøfting om bruk av deltid</i>	587
§ 14-2. <i>Fortrinnsrett til ny ansettelse</i>	587
§ 14-2 (1): Fortrinnsrett ved oppsigelse fra arbeidsgiver på grunn av virksomhetens forhold	589
<i>Personlige egenskaper</i>	591
<i>Ny prøvetid?</i>	591
<i>Når gjelder fortrinnsretten?</i>	592
<i>Hvor gjelder fortrinnsretten?</i>	593

§ 14-2 (2): Fortrinnsrett for midlertidig ansatte	593
§ 14-2 (3): Fortrinnsrett krever ansettelse i minst 12 måneder	594
§ 14-2 (4): Fortrinnsretten gjelder i ett år fra utløpet av oppsigelsesfristen ..	594
§ 14-2 (5): Fortrinnsretten faller bort hvis arbeidstakeren ikke aksepterer tilbud om passende stilling innen 14 dager	595
§ 14-2 (6): Valg mellom fortrinnsberettigede	596
§ 14-2 (7): Fortrinnsrett ved konkurs	597
§ 14-2 (8): Oppbemanning etter konkurs m.m.	598
§ 14-3. <i>Fortrinnsrett for deltidsansatte</i>	598
Innledning	599
§ 14-3 (1): Fortrinnsrett for deltidsansatte til utvidet stilling	600
§ 14-3 (2): Fortrinnsretten begrenses av et kvalifikasjonskrav og en ulempevurdering	602
§ 14-3 (3): Plikten til å drøfte med arbeidstaker som krever fortrinnsrett ...	603
§ 14-3 (4): Deltidsansattes fortrinnsrett står i konkurranse med andre grupper av fortrinnsberettigede	604
§ 14-3 (5): Tvist om fortrinnsrett skal behandles av Tvisteløsningsnemnda .	605
§ 14-4. <i>Virkninger av brudd på reglene om fortrinnsrett</i>	606
§ 14-4 (1): Dom for ansettelse ved brudd på fortrinnsrett	606
<i>Dom for ansettelse</i>	606
§ 14-4 (2): Krav om erstatning ved brudd på fortrinnsretten	607
§ 14-4 a. <i>Rett til stilling for deltidsansatte tilsvarende faktisk arbeidstid</i>	608
§ 14-4 b. <i>Virkninger av brudd på deltidsansattes rett til stilling tilsvarende faktisk arbeidstid</i>	611
§ 14-5. <i>Krav om skriftlig arbeidsavtale</i>	612
§ 14-5 (1): Arbeidsavtalen skal være skriftlig	612
§ 14-5 (2) og (3): Frist for inngåelse av skriftlig arbeidsavtale	614
§ 14-6. <i>Minimumskrav til innholdet i den skriftlige avtalen</i>	614
§ 14-6 (1): Minimumskrav til arbeidsavtalens innhold	615
§ 14-6 (2): Informasjon	618
§ 14-7. <i>Utenlandsstasjonert arbeidstaker</i>	619
§ 14-7 (1): Særlige krav til arbeidsavtale for utenlandsstasjonerte	619
§ 14-8. <i>Endringer i arbeidsforholdet</i>	620
<i>Endringer må avtales</i>	621
<i>Endring i kraft av styringsretten</i>	621
§ 14-9. <i>Fast og midlertidig ansettelse</i>	621
§ 14-9 (1) Fast ansettelse er hovedregelen	624
§ 14-9 (2) bokstav a: Arbeidets karakter m.m.	626
<i>Bakgrunn</i>	626
<i>Sterkt sesongpreget arbeid</i>	627
<i>Kortvarige og uforutsette arbeidstopper</i>	628
<i>Tilkallingshjelp/ekstrahjelp</i>	629
<i>Manglende kvalifikasjoner</i>	630

Innhold

§ 14-9 (2) bokstav b: Vikariat	631
<i>Den ulovfestede læren om retten til fast ansettelse</i>	631
<i>Vikariat i ubesatt stilling</i>	634
<i>Spørsmål om fortrinnsrett</i>	636
§ 14-9 (2) bokstav c: Praksisarbeid	636
§ 14-9 (2) bokstav d: Deltaker i arbeidsmarkedstiltak i regi av eller i samarbeid med arbeids- og velferdsetaten	637
§ 14-9 (2) bokstav e: Idrettsutøvere, idrettstrenerer, dommere og andre ledere i den organiserte idretten	637
§ 14-9 (2) bokstav f: Generell adgang til midlertidig ansettelse i 12 måneder	638
§ 14-9 (2): Drøftingsplikt	639
§ 14-9 (3): Forskriftshjemmel	639
§ 14-9 (4): Adgang til å inngå tariffavtale	640
§ 14-9 (5): Skriftlig varsel om fratredelsestidspunkt	640
§ 14-9 (7): Maksimal lengde på midlertidig ansettelse	641
<i>Nærmere om kravet til sammenhengende ansettelse</i>	642
<i>Ikke adgang til fradrag for arbeidstakers fravær</i>	644
§ 14-9 (6): Opphør av midlertidig ansettelse	645
§ 14-9 (8): Karanteneperiode før arbeidsgiver kan inngå ny midlertidig ansettelse	646
<i>Rettsvirkninger ved brudd på bestemmelsene om kvote og karantene</i>	647
§ 14-10. Åremål	648
§ 14-10 (2): Internasjonale forpliktelser	648
§ 14-11. Virkninger av brudd på reglene om fast og midlertidig ansettelse	649
§ 14-11 (1): Adgang til å kreve dom på fast ansettelse	649
§ 14-11 (2): Krav om erstatning	650
§ 14-12. Innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie (bemanningsforetak)	651
<i>Omfanget av innleie</i>	654
<i>EU-direktivet om vikararbeid</i>	654
§ 14-12 (1): Adgangen til innleie fra virksomhet som har til formål å drive utleie	656
<i>Arbeidsavtaler i vikarbyråer</i>	657
<i>Oppsigelsesvern</i>	659
<i>Lovregulering av utleievirksomhet</i>	660
§ 14-12 (2 og 3): Avtale med tillitsvalgt – drøftinger	661
§ 14-12 (4): Rett til fast ansettelse hos innleier	662
§ 14-12 (5): Forskriftshjemmel	662
§ 14-12 a: Likebehandling av lønns- og arbeidsvilkår ved utleie fra bemanningsforetak	663
Nærmere om likebehandlingen	664
§ 14-12 a (1) Lønns- og arbeidsvilkår	665
§ 14-12 a (1) bokstav a: <i>Arbeidstidens lengde og plassering</i>	665
§ 14-12 a (1) bokstav b: <i>Overtidsarbeid</i>	666

§ 14-12 a (1) bokstav c: Pauser og hvileperioder	666
§ 14-12 a (1) bokstav d: Nattarbeid	666
§ 14-12 a (1) bokstav e: Ferie og fridager	666
§ 14-12 a (1) bokstav f: Lønn og utgiftsdekning	666
§ 14-12 a (2) Felles goder og tjenester	667
§ 14-12 a (3) Unntak fra likebehandling	668
§ 14-12 b. Opplysningsplikt og innsynsrett ved leie av arbeidstaker fra bemanningsforetak	670
§ 14-12 c. Solidaransvar for innleier	673
§ 14-12 c (1) Utformingen av ordningen	674
§ 14-12 c (2) Frister	675
§ 14-12 c (3) Unntak for klare misbrukstilfeller	675
§ 14-12 c (4) Konkurs i bemanningsforetaket	676
§ 14-13. Innleie fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie	676
§ 14-13 (1): Innleie fra virksomhet som ikke har til formål å drive utleie ...	677
§ 14-13 (2): Krav til avtale med tillitsvalgte	679
§ 14-13 (3): Arbeidsgiverens dokumentasjonsplikt	679
§ 14-13 (4): Forskriftshjemmel	679
§ 14-14. Virkninger av ulovlig innleie av arbeidstaker	680
§ 14-14 (1) Krav på fast ansettelse	680
§ 14-14 (2) Erstatning	681
§ 14-15. Utbetaling av lønn og feriepenger	681
§ 14-15 (1): Lønnsutbetaling og utbetaling av feriepenger	682
§ 14-15 (2): Hovedregel – forbud mot trekk i lønn og feriepenger	683
§ 14-15 (2): De lovbestemte unntakene fra forbud mot lønnstrekk eller motregning	684
§ 14-15 (2) bokstav b: Innskudd i pensjonsordninger	685
§ 14-15 (2) bokstav c: Skriftlig forhåndsavtale	685
§ 14-15 (2) bokstav d: Tariffavtalte trekk til fagforeningskontingent, kollektiv forsikring m.m.	687
§ 14-15 (2) bokstav e: Erstatningsplikt fastslått ved dom, erkjennelse eller rettsstridig fratreden	688
§ 14-15 (2) bokstav f: Lønnstrekk ved arbeidsnedleggelse	689
§ 14-15 (3): Begrensninger i trekkadgangen for nødvendig livsopphold	689
§ 14-15 (4): Drøftelser vedrørende lønnstrekk	691
§ 14-15 (5): Krav om skriftlig oppgave over beregningsmåten for lønn, feriepenger og de lønnstrekene som er gjennomført	691
§ 14-16. Arbeidsreglement	691
§ 14-16 (1): Krav om arbeidsreglement	692
§ 14-16 (2): Forbud mot bøter i arbeidsreglementet	694
§ 14-17. Fastsettelse av arbeidsreglement	694
§ 14-17 (1) og (2): Form- og gyldighetskrav til arbeidsreglementet	695
§ 14-17 (2): Nærmere om fastsetting av arbeidsreglement	695
§ 14-17 (3): Plikt til kunngjøring	696

Innhold

§ 14-18. Frist for innsendelse av arbeidsreglement	696
§ 14-19. Arbeidsreglementets gyldighet	696
§ 14-19 (1) til (3): Arbeidsreglementets gyldighet	697
§ 14-20. Endringer i arbeidsreglement	698

KAPITTEL 14 A

Konkurransbegrensende avtaler i arbeidsforhold	699
§ 14 A-1. Konkurransklausuler	701
§ 14 A-1 (1): Definisjon av konkurranseklausul	702
§ 14 A-1 (2): Begrensninger av bruken av konkurranseklausul	704
§ 14 A-1 (3): Formkrav	705
§ 14 A-1 (4): Unntak – oppsigelse fra arbeidsgiver	705
§ 14 A-1 (5): Oppsigelse av konkurranseklausul	706
§ 14 A-1 (6): Virkning av brudd på kravet til redegjørelse for konkurranseklausul	707
§ 14 A-2. Redegjørelse ved konkurranseklausuler	707
§ 14 A-2 (1): Om kravet til redegjørelse for konkurranseklausul	708
§ 14 A-2 (2) – (4): Plikten til redegjørelse ved arbeidstakers oppsigelse, arbeidsgivers oppsigelse og arbeidsgivers avskjedigelse	709
§ 14 A-2 (5): Redegjørelsen er bindende for arbeidsgiver i tre måneder	709
§ 14 A-3. Kompensasjon dersom konkurranseklausuler gjøres gjeldende	710
§ 14 A-3 (1): Kompensasjon dersom konkurranseklausul gjøres gjeldende .	710
§ 14 A-3 (2): Adgang til fradrag ved arbeidsvederlag og arbeidsinntekt	713
§ 14 A-3 (3): Krav til opplysninger fra arbeidstakeren	714
§ 14 A-4. Kundeklausuler	714
§ 14 A-4 (1): Kundeklausuler	715
§ 14 A-4 (2): Hvem kundeklausulen kan omfatte	717
§ 14 A-4 (3): Om kravet til redegjørelse for kundeklausul	717
§ 14 A-5. Unntak for virksomhetens øverste leder	718
§ 14 A-6. Rekrutteringsklausuler	719
§ 14 A-6 (1): Definisjonen av rekrutteringsklausul	720
§ 14 A-6 (2): Begrensninger i adgangen til å inngå rekrutteringsklausul	721

KAPITTEL 15

Opphør av arbeidsforhold	723
Loven skal sikre trygge ansettelsesforhold	727
Oppsigelsesvernet inntreffer når stillingen er tiltrådt	728
Når blir arbeidsgiveren bundet av oppsigelsen?	729
Oppsigelse fra arbeidstakeren	730
Oppsigelsestiden	730
Rettslig interesse	731
Litt historikk	731
Kort om internasjonale kilder	732

§ 15-1. Drøfting før beslutning om oppsigelse	733
Tidspunktet for drøftinger	736
Uttrykket «så langt det er praktisk mulig»	737
Gjennomføring av drøftinger	738
Virkninger av unnlatte eller mangelfulle drøftinger	740
Tariffbestemmelser om drøfting og informasjon	747
§ 15-2. Informasjon og drøfting ved masseoppsigelser	748
§ 15-2 (1): Hva er masseoppsigelser?	751
§ 15-2 (2): Drøftingsplikten	752
§ 15-2 (3): Informasjon	755
Virkninger av brudd på informasjons- og drøftingsplikten	755
Tariffavtalte drøftingsbestemmelser	759
§ 15-2 (4): Uttalelse fra de tillitsvalgte	761
§ 15-2 (5): Virkningstidspunktet for masseoppsigelser	761
§ 15-3. Oppsigelsesfrister	762
Sammenhengende ansettelse	764
Bindingstid	766
Heving	768
Midlertidige ansettelsesforhold	768
Tariffavtaler	768
Andre bestemmelser om oppsigelsesfrister	769
§ 15-3 (1): Hovedregel om oppsigelsesfristens lengde	769
Ufravikelighet	769
§ 15-3 (2) og (3): Lang ansettelsestid og høy alder	770
§ 15-3 (4): Beregning av oppsigelsesfristen	771
Ferie i oppsigelsestiden	772
§ 15-3 (5): Arbeidskamp	772
§ 15-3 (6): «Samme virksomhet» i konsern og ved virksomhetsoverdragelse	773
Virksomhetsoverdragelse. Andre punktum	773
§ 15-3 (7): Prøvetidsansatte	773
§ 15-3 (8): Avtale om avvikende oppsigelsesfrist	774
§ 15-3 (9): Frist under permittering	774
§ 15-3 (10): Frist ved uforutsette hendelser m.m.	775
§ 15-4. Formkrav ved oppsigelse	776
§ 15-4 (1): Skriftlighetskravet	778
Oppsigelse fra arbeidstakerens side	780
Bevissspørsmål	780
§ 15-4 (2): Personlig overlevering – innholdet i oppsigelsen	781
Opplysninger som skal gis i oppsigelsen	782
Andre enn ordinært fast ansatte	784
Opplysningene om fortrinnsrett	785
Rett saksøkt	785
Prøvetidsansatte mv.	785
§ 15-4 (3): Begrunnelse	786

Innhold

§ 15-5. Virkninger av formfeil ved oppsigelse	788
§ 15-5 (1): Ugyldighetsregelen	789
Søksmål som reises innen fire måneder	789
Søksmål som reises senere enn innen fire måneder	792
§ 15-5 (2): Erstatningsregelen	792
§ 15-6. Oppsigelsesvern i arbeidsavtaler med bestemt prøvetid	793
§ 15-6 (1): Det særskilte oppsigelsesgrunnlaget for prøvetidsansatte	795
§ 15-6 (2): Oppsigelse som er begrunnet med andre forhold enn egnethet mv.	799
§ 15-6 (3): Prøvetiden skal som hovedregel ikke være mer enn seks måneder	799
§ 15-6 (4): Forlengelse av prøvetiden	800
§ 15-6 (5): Forskriftshjemmel	801
§ 15-7. Vern mot usaklig oppsigelse	802
Arbeidsgiverens styringsrett	803
Betydning for stillingsvernet	805
Arbeidsgiverens styringsrett – ytre grenser	806
Arbeidsgiverens styringsrett – den indre grensen	811
Arbeidsgiverens styringsrett – et alternativ til eller substitutt for formell oppsigelse?	814
Domstolsprøving ved oppsigelse og avskjed	816
Nærmere om domstolenes prøving av det faktiske grunnlaget	817
Domstolene skal prøve situasjonen på oppsigelses-/avskjedstidspunktet ..	818
Motivkontroll	819
Bevispørsmål	820
Tvist om bevis tilgang	821
Saklighetskravet ved oppsigelser	824
Saksbehandlings betydning for gyldigheten av oppsigelse eller avskjed .	825
Kort om arbeidstakerens egenoppsigelse og avtaler om omplussing o.l. .	831
§ 15-7 (1): Oppsigelse på grunn av arbeidstakerens forhold	833
Sviktende arbeidsprestasjoner	834
Trakassering og utilbørlig opptreden	837
Særlig om ytringsfrihet og grensen mot utilbørlige ytringer	840
Samarbeidsproblemer	841
Brudd på lojalitetsplikt og tillitssvikt	843
Konkurrerende virksomhet og annen aktivitet som kan skade arbeidsgiveren	844
Rot og misligheter i økonomiske forhold	847
Rusmisbruk	848
Sykefravær	850
Ulovlig fravær	853
Forhold utenfor tjenesten	855
§ 15-7 (2): Oppsigelse på grunn av arbeidsgiverens forhold	856
§ 15-7 (2) første punktum: Plikten til å tilby annet passende arbeid	858
§ 15-7 (2) andre punktum: Interesseavveiningen	865
Plikt til å finne alternative løsninger	868

§ 15-7 (2): Nærmere om utvelgelsesprosessen	871
<i>Beregning av ansiennitet</i>	873
<i>Virksomhet som ikke er bundet av en tariffavtale</i>	875
<i>Virksomhet som er bundet av en tariffavtale</i>	876
<i>Skjerpet ansiennitetsprinsipp</i>	880
<i>Avtaler med de tillitsvalgte</i>	880
<i>Kompetanse</i>	881
<i>Personlig egnethet</i>	885
<i>Alder</i>	885
<i>Sosiale forhold</i>	887
<i>Sykdom og funksjonshemming</i>	887
<i>Kjønn, deltid, midlertidig ansettelse</i>	888
<i>Særskilt vern av tillitsvalgte og verneombud m.m.</i>	889
<i>Saksbehandling – bruk av evalueringsskjemaer i utvelgelsen</i>	890
<i>Utvelgelseskrets</i>	892
<i>Fristilling</i>	900
<i>Remplisering</i>	902
§ 15-7 (3): Oppsigelse som skyldes bruk av selvstendige oppdragstakere ...	902
§ 15-8. <i>Oppsigelsesvern ved sykdom</i>	904
§ 15-8 (1): Særskilt oppsigelsesvern for sykmeldte	905
§ 15-8 (2): Regelen om bevisbyrde ved oppsigelse av sykmeldte arbeidstakere	908
§ 15-8 (3): Arbeidstakerens plikt til å varsle om grunnen til fraværet	908
§ 15-9. <i>Oppsigelsesvern ved svangerskap, og etter fødsel eller adopsjon</i>	910
§ 15-9 (1): Særskilt oppsigelsesvern for gravide	910
§ 15-9 (2): Oppsigelsesvernet ved svangerskaps-, omsorgs- eller fødselspermisjon	911
§ 15-9 (3): Særskilt om utvidet eller forlenget permisjon	912
§ 15-10. <i>Oppsigelsesvern ved militærtjeneste mv.</i>	912
§ 15-10 (1) og (2): Oppsigelsesvernet ved militærtjeneste	913
§ 15-11. <i>Retten til å fortsette i stillingen</i>	913
<i>Bortfall av retten til å fortsette i stillingen?</i>	916
<i>Virksomhetsoverdragelse</i>	917
<i>Frister for krav om å fortsette i stillingen</i>	919
§ 15-11 (1): Rett til å fortsette i stillingen under forhandlinger	920
§ 15-11 (2): Hovedregelen om rett til å fortsette i stillingen. Vilkår for fratreden	920
<i>Påstand om ugyldighet – vilkår for rett til å fortsette i stilling?</i>	920
<i>Permittering</i>	921
<i>Fratreden under saken</i>	921
<i>Skillet mellom oppsigelse som skyldes arbeidstakerens forhold, og oppsigelse som skyldes forhold på arbeidsgiversiden</i>	922
<i>Avgjørelse om fratreden. Generelt</i>	923
<i>Avtalt omplassering</i>	924

Innhold

<i>Interesseavveining</i>	925
<i>Ledende stilling</i>	926
§ 15-11 (3): Avskjed, prøvetid, innleide, midlertidig ansatte	926
<i>Kjennelse for å fortsette i stillingen under søksmålet</i>	927
<i>Prøvetidsansatte</i>	928
<i>Innleide</i>	929
§ 15-11 (4): Deltakere i arbeidsmarkedstiltak	930
§ 15-11 (5): Utestengt arbeidstaker	931
<i>Utestenging i oppsigelsestiden</i>	932
<i>Utestenging etter oppsigelsestidens utløp</i>	934
<i>Prosessuelle spørsmål i forbindelse med § 15-11</i>	936
§ 15-12. <i>Virkninger av usaklig oppsigelse mv.</i>	940
§ 15-12 (1): Hovedregelen om ugyldighet	941
<i>Dom for at oppsigelsen er usaklig</i>	943
<i>Opphørsalternativet</i>	944
§ 15-12 (2): Erstatning	946
<i>Erstatningsutmålingen for økonomisk tap</i>	947
<i>Fradrag av annen inntekt</i>	949
<i>Erstatning for ikke-økonomisk skade</i>	950
§ 15-13. <i>Suspensjon</i>	952
§ 15-13 (1) og (2): Nærmere om hva som er suspensjon	953
<i>Hvem beslutter suspensjon? Saksbehandling</i>	953
<i>Vilkår for suspensjon</i>	954
<i>Opphør av suspensjon</i>	955
§ 15-13 (3): Lønn under suspensjonen	955
§ 15-13 (4): Drøftinger, formkrav, domstolskontroll	956
<i>Twister om suspensjon</i>	956
<i>Drøfting og forhandling</i>	956
§ 15-13 a. <i>Opphør av arbeidsforhold grunnet alder</i>	957
Forhistorie – tidligere rettstilstand	958
Alminnelig aldersgrense	959
<i>Lavere aldersgrenser</i>	960
EU-rettens betydning	962
§ 15-13 a (1): Aldersgrensen på 72 år	964
§ 15-13 a (2): Lavere aldersgrense – helse- og sikkerhetshensyn	964
§ 15-13 a (3): Lavere aldersgrense – ikke under 70 år	966
<i>Skjønnsmargin</i>	969
<i>Sosialpolitiske formål, arbeidsdeling mellom generasjonene</i>	970
<i>Lavere aldersgrense kan tillates i kombinasjon med pensjonsrettigheter</i> .	971
<i>Individuell eller gruppevis tilnærming. Forholdsmessighetsvurderingen</i> .	971
<i>Fastsettelse av aldersgrensen</i>	972
<i>Aldersdiskriminerende oppsigelse</i>	973
§ 15-13 a (4): Aldersgrensen skal være saklig begrunnet og ikke uforholdsmessig inngripende	973

§ 15-13 a (5): Varsel om fratreden	975
§ 15-13 a (6): Samtale om fratreden	976
§ 15-13 a (7): Varsel fra arbeidstakeren	976
§ 15-14. Avskjed	977
§ 15-14 (1): Vilkår for avskjed	978
«Grovt pliktbrudd eller annet vesentlig mislighold»	979
<i>Rimelighetssensur og forholdsmessighet. En bredere vurdering enn misligholdet isolert sett</i>	981
<i>Særlige regler om avskjed</i>	982
<i>Kompetanse til å gi avskjed</i>	983
<i>Avskjed – oppsigelse</i>	985
<i>Bevisframleggelse og bevisbyrde. Rettens prøving av grunnlaget for avskjeden</i>	985
<i>Rettsvirkningene når vilkårene for avskjed ikke er oppfylt</i>	990
<i>Advarsel</i>	991
<i>Betydningen av ansiennitet ved en avskjed</i>	992
<i>Ordrenekt</i>	992
<i>Lojalitetsplikt. Konkurrerende virksomhet. Økonomiske misligheter</i>	996
<i>Rusmisbruk</i>	999
<i>Samarbeidsvansker</i>	1001
<i>Ulovlig fravær. Streik</i>	1001
<i>Straffbare og andre kritikkverdige forhold. Beviskrav</i>	1002
<i>Biarbeid</i>	1004
<i>Tillitsvalgte</i>	1005
<i>Saksbehandling</i>	1005
§ 15-14 (2): Forhåndsdrøfting. Formkrav	1006
§ 15-14 (3): Ugyldighet. Opphør	1008
§ 15-14 (4): Erstatning	1009
§ 15-15. Attest	1011
§ 15-15 (1): Attest etter loven	1012
§ 15-15 (2): Attest etter en tariffavtale eller et annet grunnlag	1012
§ 15-16. Virksomhetens øverste leder	1013
§ 15-16 (1): Avtale om voldgift	1014
§ 15-16 (2): Unntak fra stillingsvernet	1016
§ 15-17. Oppsigelse ved arbeidskonflikt	1017

KAPITTEL 16

Arbeidstakernes rettigheter ved virksomhetsoverdragelse	1020
Bakgrunn	1020
Formål	1020
Anvendelsesområde	1021
Rettsvirkninger	1022
Ufravikelighet	1022

Innhold

Saksbehandling	1023
Forholdet til EU-retten	1023
§ 16-1. Hva kapitlet omfatter	1024
§ 16-1: Vilkår for en virksomhetsoverdragelse	1024
<i>Kravet til selvstendig økonomisk enhet</i>	1024
<i>Krav til «økonomisk» virksomhet?</i>	1027
<i>Kravet til overføring</i>	1028
<i>Identiteten må være i behold etter overføringen</i>	1032
<i>Momenter i identitetsvurderingen</i>	1033
§ 16-1 (2): Konkursunntaket	1054
§ 16-2. Lønns- og arbeidsvilkår	1055
Oversikt over rettsvirkningene i § 16-2	1056
Videreføring av arbeidsforhold	1056
<i>Hvilke arbeidsforhold som overføres</i>	1057
Videreføring av rettigheter og plikter	1060
<i>Rettigheter og plikter som følger av en tariffavtale</i>	1061
<i>Rettigheter og plikter som bygger på en lov, forskrift eller annen avtale</i>	1062
<i>Rettigheter som etter sin art ikke kan overføres</i>	1063
<i>Betingede rettigheter e.l.</i>	1064
<i>Rett til å fortsette i stillingen til saken er avgjort</i>	1065
<i>Unntak tolkes restriktivt</i>	1065
<i>Avgrensningen mot administrative ordninger m.m.</i>	1065
Solidaransvaret	1066
Ufravelighet	1066
Verserende tvister om opphør av arbeidsforhold	1068
Videreføring av tariffavtalen	1069
<i>Aksjelovenes fusjonsregler</i>	1071
<i>Arbeidsrettens praksis i proformatifellene m.m.</i>	1074
<i>Overdragelser i konsernforhold</i>	1075
<i>Overdragelser av offentlige virksomheter</i>	1075
Erververens rett til å erklære seg ubundet av overdragerens tariffavtale ...	1076
<i>Fristens utgangspunkt – overdragelsestidspunktet</i>	1076
<i>Adressat for erklæringen</i>	1078
<i>Virkningen av erklæringen</i>	1079
Grensen mellom tariffavtalens kollektive og individuelle bestemmelser ...	1080
Videreføring av individuelle arbeidsvilkår	1081
<i>Individuell ettervirkning også etter utløpet av overdragerens tariffavtale</i>	1081
Forholdet til erververs tariffavtaler	1084
<i>Forholdet til en eksisterende tariffavtale hos erververen</i>	1085
<i>Forholdet til framtidige avtaler om individuelle arbeidsvilkår</i>	1086
Rett til videre opptjening av kollektiv tjenstepensjon	1087
<i>Hovedregelen i § 16-2 (3) første punktum</i>	1088
<i>Unntaksreglene i § 16-2 (3) andre og tredje punktum</i>	1089

<i>Forholdet mellom unntakene i § 16-2 (3) og den lovbaserte tariffbindingen i § 16-2 (2)</i>	1090
<i>Forholdet mellom unntakene i § 16-2 (3) og plikten til å videreføre individuelle arbeidsvilkår i § 16-2 (2)</i>	1090
Når en kollektiv tjenstepensjon kan anses som en rettighet i arbeidsforholdet	1091
Noen spørsmål om avgrensning av § 16-2 (3)	1093
<i>Tjenstepensjon</i>	1095
<i>Om avtalefestet pensjon (AFP) kan anses som en tjenstepensjon omfattet av § 16-2 (3)</i>	1096
Forholdet mellom § 16-2 (3) og aksjelovenes kontinuitetsprinsipp	1098
§ 16-3. <i>Reservasjonsrett mv.</i>	1098
Arbeidstakerens reservasjonsrett	1099
<i>Frist for å gjøre reservasjonsretten gjeldende</i>	1100
<i>Virkninger av at reservasjonsretten gjøres gjeldende</i>	1101
Arbeidstakerens valgrett	1102
<i>Kriterier for valgrett</i>	1103
<i>Arbeidstakerens posisjon der overdrageren bestrider valgretten</i>	1106
<i>Frist for å utøve en valgrett?</i>	1107
<i>Formkrav for utøvelse av valgrett?</i>	1109
§ 16-4. <i>Vern mot oppsigelse</i>	1109
Vernet mot oppsigelse og avskjed	1110
<i>Opphørsregelen</i>	1113
<i>Rettsvirkninger</i>	1114
Tvister om opphør av arbeidsforhold grunnet overdragelsen	1116
§ 16-5. <i>Informasjon og drøfting med tillitsvalgte</i>	1117
§ 16-5 (1): Så tidlig som mulig	1118
<i>Tillitsvalgte</i>	1118
§ 16-5 (1): Drøftingene	1119
<i>Brudd på informasjons- og drøftingsreglene</i>	1120
§ 16-5 (2): Drøftingstemaer	1121
§ 16-5 (3): «Med sikte på å oppnå en avtale»	1121
§ 16-6. <i>Informasjon til arbeidstakerne</i>	1122
Forholdet til tariffbestemmelser om informasjon	1123
§ 16-7. <i>Representasjon</i>	1123
Tillitsvalgtes stilling etter overdragelse. Representasjonsordninger	1123
<i>Uavhengig stilling</i>	1124
<i>Tariffavtalte ordninger</i>	1124
§ 16-7 (1): Foretak som beholder sin uavhengighet	1125
§ 16-7 (2): Foretak som ikke beholder sin uavhengighet	1125
§ 16-7 (3): Grunnlaget for arbeidstakernes representasjon bortfaller	1127

KAPITTEL 17

Tvister om arbeidsforhold	1128
§ 17-1. <i>Tvister om arbeidsforhold</i>	1130
§ 17-1 (1): Særlige søksmålsregler for rettigheter og plikter etter loven	1131
<i>Nærmere om rettigheter eller plikter etter loven</i>	1131
<i>Arbeidstilsynets myndighet</i>	1135
<i>Kollektiv arbeidsrett</i>	1136
<i>Virksomhetens øverste leder</i>	1137
« <i>Autonome arbeidsforhold</i> »	1137
<i>Statlige arbeidsforhold</i>	1138
<i>Kommunale arbeidsforhold</i>	1139
<i>Unntak for blant annet sjøfart, fangst, fiske, militær luftfart m.m.</i>	1140
<i>Personlige tjenesteforhold</i>	1140
<i>Rettigheter og plikter som er regulert i forskrifter</i>	1140
§ 17-1 (1): Forholdet til tvisteloven	1140
<i>Småkravsprosess</i>	1141
<i>Formuesverdi eller ideelle (ikke-økonomiske) interesser</i>	1142
<i>Varsel om mulig søksmål</i>	1143
<i>Mekling og rettsmekling</i>	1143
<i>Bruk av rådgivere</i>	1144
<i>Gruppesøksmål</i>	1144
<i>Hvor søksmålet kan anlegges (verneting)</i>	1145
§ 17-1 (1): Forholdet til domstoloven og annen lovgivning	1146
§ 17-1 (2): Søksmålsreglene for andre krav som har sammenheng med hovedkravet	1147
§ 17-1 (3): Om tvisten må bringes inn for forliksrådet	1148
§ 17-1 (4): Tvister om oppsigelse, avskjed m.m. skal gis prioritet i domstolen	1148
§ 17-2. <i>Tvisteløsningsnemnd</i>	1149
§ 17-2: <i>Tvisteløsningsnemnda som organ</i>	1150
§ 17-2 (1): <i>Tvisteløsningsnemndas materielle kompetanse</i>	1151
§ 17-2 (2): <i>Behandling i tvisteløsningsnemnda er en betingelse for søksmål</i>	1153
§ 17-2 (3): <i>Frist for søksmål for saker som er behandlet i tvisteløsningsnemnda</i>	1153
§ 17-2 (4): <i>Nemndas vedtak har virkning som en rettskraftig dom om søksmålsfristen oversettes. Nemnda kan vedta oppfriskning</i>	1154
§ 17-2 (5): <i>Forskrift om tvisteløsningsnemnda</i>	1155
§ 17-2 a. <i>Frist for å fremme sak for Tvisteløsningsnemnda</i>	1157
§ 17-2 a: <i>Lovfestet frist for å fremme sak for tvisteløsningsnemnda</i>	1157
§ 17-2 b. <i>Gjenåpning</i>	1158
§ 17-2 b: <i>Adgang til gjenåpning</i>	1158
§ 17-2 c. <i>Retting og tilleggsavgjørelse</i>	1159
§ 17-2 c: <i>Adgang til retting og tilleggsavgjørelse</i>	1159

§ 17-3. Rett til å kreve forhandlinger	1160
§ 17-3 (1): Arbeidstakerens rett til å kreve forhandlinger	1161
§ 17-3 (2): Fristen for å kreve forhandlinger	1162
§ 17-3 (3): Fristen for å gjennomføre forhandlinger	1163
§ 17-3 (4): Arbeidsgiverens rett til å kreve forhandlinger	1164
§ 17-3 (5): Bistand fra rådgivere under forhandlingene og krav om protokoll	1165
§ 17-3 (6): Krav om forhandlinger ved innleie	1167
§ 17-4. Søksmålsfrister i tvister om oppsigelse, avskjed, suspensjon mv.	1167
§ 17-4 (1): Søksmålsfristenes lengde	1168
Formriktig oppsigelse	1169
Formuriktig oppsigelse	1170
Formriktig avskjed	1170
Formuriktig avskjed	1171
Fortrinnrett	1171
Midlertidig ansettelse	1171
Innleie	1173
Suspensjon	1173
Oppfriskning	1174
Særlig om avtalte frister for søksmål	1174
§ 17-4 (2): Når fristen for søksmålene begynner å løpe	1175
§ 17-4 (3): Frister for søksmål ved oppsigelse eller avskjed som ikke oppfyller formkravene	1176
§ 17-4 (4): Fristen for søksmål ved tvist om hvorvidt det foreligger ulovlig midlertidig ansettelse, innleie eller suspensjon	1177
§ 17-4 (5): Retten til å fortsette i stillingen eller arbeidsforholdet	1177
§ 17-5. Fristforlengelse og oppfriskning ved oppsigelse under sykdom, svangerskap, foreldrepermisjon, militærtjeneste mv.	1179
§ 17-5 (1): Forlengelse av fristen når arbeidstakeren nyter det særskilte oppsigelsesvernet ved sykdom etter § 15-8	1180
§ 17-5 (2): Forlengelse av fristen når arbeidstakeren er fraværende på grunn av barns eller barnepassers sykdom samt ved pleie av nærstående, jf. § 12-9 og § 12-10	1180
§ 17-5 (3): Rettens adgang til å gi oppfriskning for oversittelse av fristen for å kreve forhandlinger eller for å gå til søksmål	1181
§ 17-6. Meddommerutvalg	1182
§ 17-7. Oppnevning av meddommere	1183
§ 17-7 (1): Retten settes med to meddommere	1183
§ 17-7 (2): Meddommerne oppnevnes fra det arbeidslivskyndige utvalget etter forslag fra partene	1184
§ 17-7 (3): Meddommerne oppnevnt etter domstoloven	1184
§ 17-7 (4): Retten settes uten meddommere	1185

KAPITTEL 18

Tilsynet med loven	1186
§ 18-1. <i>Arbeidstilsynet</i>	1190
§ 18-1 (1): Arbeidstilsynet er tilsynsmyndighet	1191
§ 18-1 (1): Sakkyndige kan opptre på vegne av Arbeidstilsynet	1192
§ 18-1 (2): Tilsynet med loven for spesielle områder	1192
§ 18-2. <i>Beskyttelse av kilder</i>	1193
§ 18-2: Arbeidstilsynets taushetsplikt om hvem som melder forhold	1193
§ 18-3. <i>Gebyrer</i>	1194
§ 18-3 (1) til (3): Hjemmel for å kreve gebyrer til kontroll m.m.	1194
§ 18-4. <i>Arbeidstilsynets adgang til virksomheten</i>	1196
§ 18-4 (1): Arbeidstilsynets adgang til virksomheten ved kontroller m.m. .	1196
§ 18-4 (2): Arbeidsgiverens rett og plikt til å være til stede under tilsynets kontroll	1198
§ 18-4 (3): Arbeidstilsynet skal normalt levere skriftlig rapport til arbeidsgiveren	1198
§ 18-5. <i>Opplysninger</i>	1199
§ 18-5 (1): Enhver som er underlagt tilsyn, skal gi Arbeidstilsynet opplysninger	1199
§ 18-5 (2): Opplysninger fra andre offentlige tilsynsmyndigheter	1200
§ 18-6. <i>Pålegg og andre enkeltvedtak</i>	1200
§ 18-6 (1): Arbeidstilsynets adgang til å gi pålegg	1202
§ 18-6 (2): Pålegget skal være skriftlig og med frist for mottaker	1205
§ 18-6 (3): Arbeidstilsynets adgang til å forby kjemisk og biologisk materiale	1206
§ 18-6 (4): Undersøkelser av stoffers farlighetsgrad	1206
§ 18-6 (5): Nødvendige tiltak for å avverge fare	1206
§ 18-6 (6): Arbeidstilsynets adgang til å sette vilkår ved enkeltvedtak	1207
§ 18-6 (7): Adgang til å klage på vedtak	1207
§ 18-6 (8): Tillitsvalgte skal informeres om enkeltvedtak og pålegg	1207
§ 18-7. <i>Tvangsmulkt</i>	1208
§ 18-7: Arbeidstilsynet kan fastsette løpende tvangsmulkt	1208
§ 18-8. <i>Stansing</i>	1209
§ 18-8: Arbeidstilsynets adgang til å stanse aktivitet	1210
§ 18-9. <i>Arbeidstilsynets samtykke ved oppføring av bygning mv.</i>	1211
§ 18-9 (1): Krav om Arbeidstilsynets samtykke	1211
§ 18-9 (2) og (3): Forskriftshjemmel om forhåndssamtykke	1212
§ 18-10. <i>Overtredelsesgebyr</i>	1213
§ 18-10 (1): Innledning	1214
§ 18-10 (2) og (3): Overtredelsesgebyr og utmåling	1215
§ 18-10 (4): Foreldelse av gebyr	1216
§ 18-11. <i>Gjensidig bistand ved innkreving av og underretning om økonomiske administrative sanksjoner</i>	1216

KAPITTEL 19

Straff	1218
<i>§ 19-1. Ansvar for innehaver av virksomhet, arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomheten</i>	1220
§ 19-1 (1): Persongruppen som omfattes av bestemmelsen	1220
§ 19-1 (1): Skyldkravet	1222
§ 19-1 (1) og (2): Straffeutmåling	1224
§ 19-1 (3): Skjerpet skyldkrav ved alvorlig fare for liv eller helse	1225
§ 19-1 (4): Straffebestemmelsene gjelder ikke for alle overtredelser	1225
<i>§ 19-2. Ansvar for arbeidstakere</i>	1226
§ 19-2 (1): Persongruppen og arbeidstakerbegrepet	1227
§ 19-2 (1): Skyldkravet for arbeidstakere	1227
§ 19-2 (2) og (3): Straffeutmåling for arbeidstakere	1228
§ 19-2 (4): Straffebestemmelsene gjelder ikke overtredelse av kapittel 10, 14 eller 15	1229
<i>§ 19-3. Ansvar for foretak</i>	1229
<i>§ 19-4. Ansvar for å hindre offentlig myndighet</i>	1233
<i>§ 19-5. Offentlig tjenestemann</i>	1235
<i>§ 19-6. Påtalen</i>	1235
<i>§ 19-7. Forseelse</i>	1236

KAPITTEL 20

Avsluttende bestemmelser	1237
<i>§ 20-1. Ikrafttredelse</i>	1237
<i>§ 20-2. Overgangsbestemmelser</i>	1237
<i>§ 20-3. Endringer i andre lover</i>	1238
Litteratur	1239
Om forfatterne	1244
Offentlige utredninger, proposisjoner og innstillinger	1247
Domsregister	1250
Stikkord	1262